

Siseministri määruse

„Siseturvalisuse kodanikuhariduse võimestamiseks toetuse andmise tingimused ja kord“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Määrusega reguleeritakse siseturvalisuse- või ka laiapindse riigikaitse valdkonnas pikaajaliselt kodanikuharidust edendanud vabaühendustele toetuse andmise tingimusi ja korda. Eestis on mittetulunduslikul alusel toimivaid ettevõtmisi, mis on ennast aastakümnete jooksul tõestanud, panustades siseturvalisuse- või riigikaitse alasesse kodanikuharidusse, pakkudes temaatilist sisu ja harivaid elamusi ning aidates seeläbi kujundada Eesti inimeste teadlikkust laiapindse riigikaitse ja ühiskonna turvalise toimimise teemal. Usaldusväärsete kodanikuhariduse edendajate tegevus loob väärtust nii riigi kui kogukondade jaoks, kuid olemasolevas toetuste raamistikus puudub neil kindel koht. Seni on neile makstud toetust otsustuskorras.

Käesolev määrus sätestab vähemalt viieaastase tegutsemislooga vabaühendustele võimaluse taotleda riigisisest projektipõhist toetust, selleks et rahastada oma tegevust kodanikuhariduse andmisel laiapindse riigikaitse alal kooskõlas riiklikult seatud eesmärkidega. Senine otsustuskorras toetuse andmise kord asendatakse avatud taotlusvooriga, mis tagab taotlejatele läbipaistvuse ja võrdsed võimalused. Eelnõus määratakse kindlaks taotlejale ja taotlusele esitatavad nõuded, kulude abikõlblikkuse tingimused, toetatavad tegevused, taotluse hindamiskriteeriumid ja menetluskord, toetuse aruandlus ja kontroll, toetuse tagasinõudmise alused ja kord ning poolte õigused ja kohustused.

Toetust annab Siseministeerium, kes vastutab taotlusvooru korraldamise, taotluste hindamise ning toetuse kasutamise kontrollimise eest.

Toetust antakse eesmärgiga toetada pikaajaliselt tegutsevaid vabaühendusi, kes püsivalt edendavad siseturvalisuse ja riigikaitsealast kodanikuharidust, tugevdades seeläbi elanike teadlikkust, kaitsetaht ja kogukondlikku sidusust. Toetusega võimaldatakse jätkata ja edasi arendada regulaarseid haridus-, koolitus-, muuseumi- ja koostöötegevusi, mis panustavad Siseturvalisuse arengukava (STAK) 2020–2030 ning Sidusa Eesti arengukava (SIDEEST) 2021–2030 eesmärkide täitmisel. Toetuse abil soodustatakse haridus-, koolitus- ja muuseumitegevuste elluviimist, mis aitavad kaasa elanikkonna, sealhulgas noorte ja kogukondade siseturvalisuse alase teadlikkuse kasvule ning toetavad regionaalset arengut ja kogukondade kaasamist.

Toetusest saab katta üksnes põhjendatud kulusid, mis vastavad tingimustele ja aitavad tõhusalt saavutada toetuse eesmärgi. Näiteks projektiga otseselt seotud tööjõukulud ja eksperditasud, koolituste ja ürituste korraldamise kulud, siseturvalisuse- ja julgeolekuga seotud haridus- ja koolitustegevused, taristu arendamine ning trüki- ja digimaterjalide väljaandmine. Abikõlblikkuse tingimuseks on kõigil juhtudel kulu otsene seotus projektis kavandatud

tegevustega, mis vastavad toetuse andmise eesmärgile. Määrus sätestab loetelu kuludest, mis loetakse alati mitteabikõlblikuks.

Taotlejaks saab olla vähemalt viis aastat registrisse kantud mittetulundusühing või sihtasutus, kes tegutseb avalikes huvides, kelle tegevus on avalik ning kes on täitnud seadusest ja varasematest lepingutest tulenevaid kohustusi. Taotlejal ei tohi olla maksuvõlgu ega nõuetekohaselt täitmata kohustusi toetuse andja ees. Toetuse saamiseks tuleb esitada taotlus, mille järgi kontrollitakse esmalt taotluse ja taotleja nõuetelevastavust. Vastavaks tunnistamise korral järgneb hindamine ja edukaks osutunud taotleja suhtes tehakse toetuse andmise otsus. Toetuse saaja peab järgima toetuse andmise tingimusi ja täitma aruandluse kohustuse.

Toetuse tulemusena suureneb avalikkuse teadlikkust haridus-, koolitus- või muuseumitegevustest, milles osalemine kasvab ka noorte hulgas. Noorte ja ülejäänud elanikkonna teadlikkus ja kaitsetahe suurenevad ning kogukondade, vabatahtlike ja avaliku sektori vaheline koostöö paraneb.

Toetuse taotlemine on vabatahtlik. Määruse kehtestamine ei too kaasa kohustuslikku ega ülearust halduskoormust haldusevälistele isikutele.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Siseministeeriumi usuasjade ja kodanikuühiskonna osakonna juhatajad Martin Tulit (martin.tulit@siseministeerium.ee) ja Häli Allas (hali.allas@siseministeerium.ee). Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Siseministeeriumi õigusnõunik Kristjan Ots.

Eelnõu ja seletuskiri keeleteoimetatakse pärast ametlikku kooskõlastusringi.

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga, Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

2. Eelnõu eesmärk

Eelnõu eesmärk on kehtestada avatud taotlusvoorus toetuse andmise tingimused ja kord, et toetada tegevusi, mida pikaajaliselt tegutsevad kodanikuhariduse- ja mäluasutused viivad läbi laiapindse riigikaitse edendamiseks, tugevdades Eesti inimeste, sealhulgas noorte teadlikkust ohtudest, kaitsetahet ja kogukondlikku sidusust. Seeläbi panustatakse riiklike arengukavade (STAK, SIDEST) eesmärkide täitmisse. Laiapindne riigikaitse käesoleva määruse tähenduses hõlmab riigikaitse tegevussuundi, sealhulgas siseturvalisuse ja -julgeoleku tagamist sõltumata sellest, kuidas vastavad ülesanded riigis jaotuvad ministeeriumide valitsemisalade vahel.

Eelnõuga luuakse võimalused avalikes huvides tegutsevate mittetulundusühingute ja sihtasutuste toetamiseks haridus-, koolitus-, muuseumi- või koostöötegevuste elluviimisel noorte ja kogukondade kaasamiseks.

Toetus aitab vabaühendustel jätkusuutlikult tegutsedes suurendada avalikkuse teadlikkust siseturvalisuse- ja riigikaitse valdkonna tegevustest, suurendada huvi nende vastu ka noorte hulgas ning soodustada koostööd kogukondade, vabatahtlike ja avaliku sektori vahel. Riigi panus annab selge signaali, et kodanikuhariduse edendamine siseturvalisuse- või laiemalt riigikaitse alal ning kogukondade aktiivne kaasamine sellesse on väärtustatud ja strateegiliselt oluline.

Siseminister kehtestab toetuse andmiseks määruse riigieelarve seaduse § 53¹ lõike 1 ja § 55¹ lõike 2 alusel. Volitusnormist lähtuvalt sätestab minister oma määruks ministeeriumi valitsemisala vahendite arvelt antava riigisisese projektipõhise toetuse andmise, sealhulgas taotlusvooru korraldamise, toetuse kasutamise ja aruandluse ning toetusena antud vahendite või selle jäägi tagasinõudmise tingimused ja korra. Samas määruks võib minister sätestada riigisisese projektipõhise toetuse tagasinõude määrad ning toetuse täpsustavad või muud tagasinõudmise alused.

Määrus loob toetusest huvitatud isikute jaoks selguse, kes ja millistel tingimustel saab toetust taotleda, milline on sellega seotud korraldus ja menetlus. Seeläbi tagatakse avaliku raha eesmärgipärane jaotus ja läbipaistev kasutamine. Määruks sätestatakse taotlemise ja hindamise põhimõtted, taotlejale ja taotlusele esitatavad nõuded, abikõlblike kulude tingimused, aruandlusnõuded, toetuse kasutamise üle tehtav järelevalve ja toetuse tagasinõudmise alused.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb **6 peatükist ja 23 paragrahvist**. Eelnõu ülesehitus on järgmine:

- 1. peatükk „Üldsätted“ (§-d 1–5);
- 2. peatükk „Toetuse andmise alused“ (§-d 6–9);
- 3. peatükk „Nõuded taotlejale ja taotlusele“ (§-d 10–11);
- 4. peatükk „Taotlusvooru avamine, taotluse esitamine ja menetlemine ning taotluse kohta otsuse tegemine“ (§-d 12–16);
- 5. peatükk „Toetuse kasutamine ja tagasinõudmine“ (§-d 17–21);
- 6. peatükk „Poolte õigused ja kohustused“ (§-d 22–23).

1. peatükk. Üldsätted

Selles peatükis sätestatakse määruse reguleerimis- ja kohaldamisala, toetuse andmise eesmärk, sihtrühm ja tulemus, toetuse andja, toetuse taotleja ning vähese tähtsusega abi sätteid.

Paragrahviga 1 kehtestatakse määruse reguleerimisala. Määrusega kehtestatakse laiapindse riigikaitse-, sealhulgas siseturvalisuse alast kodanikuharidust püsivalt edendavate vabaühenduste toetuse andmise, sealhulgas taotlusvooru korraldamise, toetuse kasutamise ja aruandluse ning tagasinõudmise tingimused ja kord.

Paragrahvi 1 lõikes 2 sätestatakse, et määrust ei kohaldata Euroopa Komisjoni määruse (EL) 2023/2831 (milles käsitletakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklite 107 ja 108 kohaldamist vähese tähtsusega abi suhtes) (ELT L, 2023/2831, 15.12.2023) (edaspidi *VTA määrus*) artikli 1 lõike 1 punktides a–f sätestatud juhtudel. Viidatud komisjoni määruse sätted näevad ette üksikasjaliku loetelu juhtudest, mida ei loeta vähese tähtsusega abiks. Muu hulgas ei saa vähese tähtsusega abi korras toetust:

- kalandus- ja vesiviljelusvaldkonnas tegutsevad ettevõtjad;
- ettevõtjad, kes tegutsevad põllumajandustoodete esmatootmise ning töötlemise ja turustamisega;
- ekspordi korral kolmandatesse riikidesse või Euroopa Liidu liikmesriikidesse;
- kodumaiste kaupade ja teenuste kasutamisel importkaupade ja -teenuste asemel.

Paragrahviga 2 sätestatakse toetuse andmise eesmärk, sihtrühm ja tulemus

Toetust antakse eesmärgiga tõsta teadlikkust laiapindse riigikaitse teemadest ning edendada siseturvalisuse- ja riigikaitsealast koostööd. Toetuse abil soodustatakse haridus-, koolitus- ja muuseumitegevuste elluviimist, mis aitavad tugevdada Eesti inimeste, sealhulgas noorte teadlikkust ohtudest, kaitsetahet ja kogukondlikku sidusust.

Kogukond on enamasti teatud piirkonnas elav kindlat tüüpi sotsiaalsete suhete võrgustikuga seotud inimeste rühm. Kogukonnad võivad olla ka valdkonna- või huvipõhised. Noorte all käesoleva määruse tähenduses mõistetakse inimesi vanuses 7-26.

Toetus on mõeldud pikaajaliselt avalikes huvides tegutsenud mittetulundusühingutele ja sihtasutustele, kes oma projektidega arendavad siseturvalisuse ja riigikaitse valdkonda kooskõlas toetuse eesmärkide ja riiklike arengukavadega (STAK, SIDEST). Sihtrühma ligipääs mitmesugustele projektipõhistele toetustele on piiratud nende vabaühenduste väljakujunenud organisatsiooni tõttu ning kuna tegemist ei ole tavapärase mäluasutuste tegevuse või noorteprogrammidega, samuti mitte vahetult elanikkonnakaitse või päästevõimekuse tagamisega. Toetus on ette nähtud selleks, et võimaldada kodanikuhariduse järjekindlat andmist ja arendamist siseturvalisuse- ja riigikaitse valdkonnas ning tugevdada riigi, kohaliku omavalituse ja vabatahtlike koostööd. Haridus-, koolitus- ja muuseumitegevusi läbi viies edendab toetuse sihtrühm Eesti inimeste valdkondlikku teadlikkust ja kaitsetahet, kaasates kogukondi ja noori.

Paragrahvi 3 kohaselt on toetuse andja Siseminister (edaspidi *toetuse andja*), kes menetleb toetuse taotlusi (edaspidi *taotlus*), teeb toetuse väljamakseid ja järelevalvet toetuse kasutamise üle. Toetuse andja vastutab taotlusvooru väljakuulutamise ja koordineerimise eest, teavitab toetuse saamise võimalusest, menetleb esitatud taotlust ning otsustab, kas taotlus rahuldada või mitte jne. Toetuse andja täpsem õiguste ja kohustuste loend on esitatud §-s 23.

Paragrahviga 4 sätestatakse tingimused toetuse taotlejale. Toetust saavad taotleda Eestis avalikes huvides ja avalikult tegutsevad mittetulundusühingud või sihtasutused, kes taotluse esitamise ajaks on olnud vähemalt viis aastat registrisse kantud, olles sama aja jooksul edendanud kodanikuharidust laiapindse riigikaitse alal. Selle tegevuse all tuleb määruse § 2 lõike 2 järgi mõista avalikult noori ja kogukondi kaasavaid haridus-, koolitus-, muuseumi- või

koostöötegevusi. Vastavaks tunnistamiseks peab taotleja täitma ka määruse §-s 10 sätestatud nõuded.

Toetuse taotlejaks võib olla mittetulundusühing või sihtasutus, mis ei ole riigi ega kohaliku omavalitsuse, erakonna, äriühingu(te) või nende liidu, ametiühingu või kutseliidu valitseva mõju all. Seega on taotlejatena välistatud seltsingud, erakonnad, äriühingud ning riigi või kohaliku omavalitsuse asutatud ja nende kontrolli all olevad mittetulundusühingud ja sihtasutused või nendest moodustatud võrgustikud ja katusliidud ning avalik-õiguslikud juriidilised isikud.

Õigusmõiste „valitsev mõju“ sisustamisel lähtutakse konkurentsiseaduse § 2 lõikes 4 sätestatust, kohaldades seda käesoleva määruse sisu ja selle rakendamisega seotud juriidiliste isikute liikide kontekstis.¹ Näiteks tuleb silmas pidada, et ühel taotlejal ei oleks teise suhtes põhikirjaliselt sarnast kontrolli nagu ema- ja tütarettevõtja suhetes.

Toetuse taotleja peab tegutsema avalikes huvides ehk tema põhikirjalised eesmärgid ja tegevus ei piirdu liikmeskonna erahuvidega, vaid on suunatud laiemale sihtrühmale ja ühiskonnale oluliste eesmärkide saavutamisele. Taotleja tegevus peab olema kooskõlas põhiseaduslike väärtustega, mida iseloomustab näiteks pühendumine rahu hoidmisele läbi laiapõhjalise riigikaitse ning teiste isikute õiguste ja vabaduste arvestamine. Toetuse kasutamine ei tohi tekitada ebaausat konkurentsi erasektoriga. Taotleja tegevus peab olema avalik, mis eeldab avalikkuse teavitamist veebilehe või sotsiaalmeediakonto kaudu, kus avaldatakse ajakohane eestikeelne teave ühingu eesmärkide ja tegevuse kohta ning viide oma tegevuse eesmärkidele, põhimõtetele ja/või väärtustele, mida ta järgib. Taotleja võib oma tegevuse kohta infot jagada ka katus- või partnerorganisatsiooni või kohaliku omavalitsuse veebisaidi alamlehel.

Taotleja peab olema taotluse esitamise hetkel olnud Eesti mittetulundusühingute ja sihtasutuste registrisse kantud vähemalt viis aastat, mis tagab, et toetust saavad taotleda ennast pikaajaliselt tõestanud usaldusväärsed organisatsioonid. Vähemalt viie aastat peab taotleja olema edendanud avalikes huvides kodanikuharidust siseturvalisuse- või laiemalt riigikaitse alal. Need tingimused vastavad toetuse andmise eesmärgile ja sihtrühmale, panustades kodanikuhariduse andja pikaajalisele ja jätkusuutlikule tegevusele.

Paragrahviga 5 sätestatakse täpsemalt vähese tähtsusega abi andmisega seonduv.

Kui määruse alusel antav toetus liigitub vähese tähtsusega abiks, siis järgitakse toetuse andmisel reegleid ja põhimõtteid, mis tulenevad konkurentsiseaduse 6. peatükist ning VTA määrusest. Toetuse andja peab iga taotluse puhul kontrollima, kas toetus on vähese tähtsusega abi. Toetuse andja analüüsib, kas tegemist on majandusliku eelise ja konkurentsi moonutamisega. Vähese tähtsusega abi andmisel tuleb muu hulgas jälgida, et ühele taotlejale antava vähese tähtsusega

¹ KonkS § 2 lg 4: „Valitsev mõju on võimalus ühe või mitme ettevõtja poolt ühiselt või ühe või mitme füüsilise isiku poolt ühiselt teise ettevõtja aktsiate või osade omamise kaudu, tehingu või põhikirja alusel või muul viisil otseselt või kaudselt mõjutada teist ettevõtjat, mis võib seisneda õiguses:

1) oluliselt mõjutada teise ettevõtja juhtorganite koosseisu, hääletamist või otsuseid või
2) kasutada või käsutada teise ettevõtja kogu vara või olulist osa sellest.“

abi kogusumma ei ületaks mis tahes kolme aasta pikkuse ajavahemiku jooksul 300 000 eurot. Alates 1. jaanuarist 2024 tõusis vähese tähtsusega abi ülemmäär 300 000 euronni taotleja kohta kolme aasta jooksul. See tähendab, et ülemmäära arvestatakse jooksvalt abi andmise kuupäevast kolm aastat tagasi.²

Lisaks on oluline tähele panna, et vähese tähtsusega abi andmisel peab toetuse andja säilitama toetuse andmisega seotud dokumente kümme aastat.

2. peatükk. Toetuse andmise alused

Paragrahvis 6 sätestatakse toetatavad tegevused.

Lõige 1 sätestab, et toetust antakse tegevustele, mis otseselt aitavad saavutada toetuse andmise eesmärki ja tulemust. Seda üldtingimust täpsustatakse sama paragrahvi teises lõikes ja kulu abikõlblikkuse tingimustes.

Lõikes 2 antakse taotlejale täpsem ülevaade, milleks toetust saab taotleda ja milleks mitte.

Kõik toetatavad tegevused peavad olema seotud laiapindse riigikaitsealase kodanikuharidusega. Toetatavad tegevused on haridus- ja koolitustegevused, sealhulgas siseturvalisuse- või laiemalt riigikaitse teemaliste koolituste korraldamine, õppepäevade ja laagrite läbiviimine, sealhulgas praktilised tegevused (nt taktikalised harjutused, esmaabiõpe); muuseumi- ja teavitustegevused, sealhulgas temaatiliste ekspositsioonide arendamine, siseturvalisuse- või laiemalt riigikaitse ajalugu käsitlevate arhiivide ja kogude korrastamine ning esitlemine, näituste ja muuseumipäevade korraldamine; koostöö ja ühisprojektid kogukondade, vabatahtlike ja avaliku sektori partneritega, sealhulgas valdkondade vaheliste sidemete arendamine, ühiste õppuste, seminaride ja teemapäevade korraldamine jõustruktuuride osalusel; kogukonna ja noorte kaasamine, sealhulgas ürituste ja arutelude korraldamine, mis keskenduvad turvalisuse ja kaitse teemadele, noortele suunatud programmide loomine, mis suurendavad huvi laiapindse riigikaitse vastu; eesmärki toetava taristu ja varustuse arendamine, sealhulgas koolituste ja õppuste tarbeks vajaliku varustuse soetamine, tegevusteks planeeritavate ruumide ja harjutusalade kaasajastamine.

Paragrahviga 7 reguleeritakse kulu abikõlblikkust.

Lõige 1. Abikõlblike ja mitteabikõlblike kulude selge piiritlus tagab toetuse sihipärase ja tõhusa kasutamise. Abikõlblik saab olla kulu, mille toetuse saaja on teinud projekti abikõlblikkuse perioodil. Seejuures peab kulu olema tehtud õiguspäraselt ja olema projektiga otseselt ning eesmärgipäraselt seotud, aga ka põhjendatud ja kulutõhus. Tegemist on kulu abikõlblikuks lugemise üldpõhimõttega, mis laieneb kõigile taotlusega kaetavatele kuludele, et tagada toetuse sihipärane ja läbipaistev kasutamine.

² Vähese tähtsusega abi. Rahandusministeerium. <https://www.fin.ee/riigihanked-riigiabi-osalused/riigiabi/vahese-tahtsusega-abi>.

Lõige 2 sätestab mittetäieliku loendi kuludest, mida saab taotluse hindamisel abikõlblikuks lugeda. Personalikulu ehk juhatuse liikmetele ja töötajatele makstav tasu on abikõlblik üksnes projektiga seotud tööde osas ja toetuse arvelt näiteks preemiat maksta ei saa. Abikõlblikud saavad olla projektiga otseselt seotud eksperdikulud, kulutused ürituste ja koolituste korraldamiseks, haridus- ja koostöötegevusteks ning kommunikatsiooniks ja teavituseks. Toetust saab taotleda taristu arendamiseks ja õppevahendite soetamiseks, samuti toetatavate tegevustega seotud ja eesmärkide elluviimiseks vajalike teenuste jaoks, mis ostetakse sisse (nt õigusabi, notaritasud, tehniline ja finantsekspertsiis, raamatupidamiskulud ja muu selline). Sisseostetavate teenuste vajalikkus ja kulu peab olema kavandatud projekti eelarves. Riiklikud maksud ja lõivud on abikõlblikud, kui riik neid ei tagasta. Abikõlblikuks loetakse ka muud projektieelarves ettenähtud põhjendatud kulud. Loetelu on avatud, kuid tingimuseks on vastavus abikõlblikuks lugemise üldpõhimõtetele ning kajastatus eelarves.

Lõige 3. Mitteabikõlblike kulude loendis on toodud selged välistused, et tagada toetuse sihipärane kasutamine ja vältida väärkasutust. Välistatud on maa või muu kinnisvara omandamise kulu, samuti kapitalirendi alusel tekkinud kulu. Läbipaistvuse huvides ja huvikonflikti ärahoidmiseks on välistatud toetuse saaja juhtorganisse kuuluva või muu seotud isiku tehingud projektiraha kasutamiseks tema enda või tema pereliikme või lähikondlase kontrollitava juriidilise isikuga. Näiteks käsundus- või kasutuslepingu sõlmimine projekti elluviimiseks äriühinguga, mis kuulub toetuse saaja juhatuse liikme pojale. Finantskulud, nagu intressid, valuutavahetustasud ja viivised, samuti kindlustuskulu ja sellega kaasnev kulu ei ole seotud projekti eesmärkide elluviimisega ning seetõttu ei kuulu abikõlblike kulude hulka. Samuti on välistatud rahatrahvid, vaide- ja kohtumenetluse kulud, reserv ootamatute kulude katmiseks ning sotsiaaltoetused ning erisoodustusena käsitletav kulu ja sellelt tasutav maks. Topeltrahastamise vältimiseks ei saa toetusest katta kulusid, mis on juba rahastatud teisest projektist või avaliku sektori vahenditest. Vara soetamiseks, mille võõrandaja on varem saanud tasuta riigilt või mujalt avalikust sektorist, toetust ei anta. Lisaks ei ole lubatud toetusega osta projektijuhtimise teenust teiselt juriidiliselt isikult või FIE-lt, samuti katta liikmemakse, esinduskulu või kingitusi. Kõik põhjendamatud ja ebaolulised kulud loetakse samuti mitteabikõlblikuks, et tagada toetuse eesmärgipärane ja tõhus kasutamine.

Lõike 4 järgi peavad kõik kulud olema tõendatud asjakohaste raamatupidamisdokumentidega, et kulutused oleksid läbipaistvad ja kontrollitavad.

Lõikes 5 toetuse saajale nähakse ette nõue tasuda projekti kulu enda arvelduskontolt, et tagada kulutuste läbipaistvus ja kontrollitavus.

Paragrahviga 8 sätestatakse projekti abikõlblikkuse periood.

Lõike 1 kohaselt on projekti abikõlblikkuse periood ajavahemik, mille kestel saab teha projekti tegevusi ja saavad tekkida projekti kulud. Väljaspool abikõlblikkuse perioodi tekitatud kulud ei ole abikõlblikud.

Lõike 2 kohaselt on abikõlblikkuse periood piiritletud taotlusvooru väljakuulutamise kalendriaastaga.

Lõike 3 järgi saab toetuse andja pikendada abikõlblikkuse perioodi üksnes põhjendatud juhtudel. Nii on toetuse andjal võimalik hoida ära põhjendamatud viivitused, kuid samas võimaldada paindlikkust olukordades, kus projekti elluviimisel tekivad ootamatud ja toetuse saajast sõltumatud viivitused, nagu:

- loodusõnnetused või muud ettenägematud takistused;
- viivitused koostööpartnerite poolt;
- sellised projekti elluviimise tingimuste olulised muudatused, mida ei olnud võimalik ette näha.

Pikendamise avaldus esitatakse kirjalikult taasesitatavas vormis elektrooniliselt, tuues pikendamise põhjused ja tõendid viivituste kohta ning näidates ära, kuidas tagatakse projekti eesmärkide saavutamine taotletud lisaaja jooksul. Toetuse andja lahendab taotluse 10 tööpäeva jooksul ning teavitab sellest taotlejat elektrooniliselt. Ettenähtud kord aitab vältida perioodi põhjendamatut pikendamist ning tagada toetuse sihipärast kasutamist võrdsetel tingimustel.

Paragrahvis 9 nähakse ette taotlusvooru eelarve ja taotletava toetuse summa kujunemine.

Lõike 1 kohaselt kujuneb taotlusvooru eelarve vastavalt riigieelarvest sihtotstarbeliselt eraldatud vahenditele konkreetse kalendriaasta kohta. Kuna see summa võib riigieelarve koostamise käigus muutuda, ei võimalik taotlusvooru iga-aastast eelarvet määruks kindlaks määrata. Samuti ei saa määruks tekitada kellelegi etteulatuvalt ootust, et taotlusvoor igal aastal välja kuulutatakse ja et sellest saab toetust teatud kindla summa.

Lõikes 2 nähakse ette, et üks taotleja saab taotlusvoorus esitada taotluse toetuse saamiseks summas kuni 30 000 eurot, kuid taotlusvooru avamise teates võib toetuse andja näha ette ka väiksema summa. Taotleja omaosalus ei ole toetuse saamiseks nõutav.

3. peatükk. Nõuded taotlejale ja taotlusele

Paragrahviga 10 sätestatakse toetuse taotlejaks kvalifitseerumise nõuded. Lisaks on toetuse taotlejale sätestatud tingimused määruks §-s 4.

Taotlejal ei tohi olla tähtjaks esitamata majandusaasta aruandeid ega nõuetekohaselt täitmata kohustusi toetuse andja ees. Majandusaasta aruande esitamist kontrollitakse äriregistrist.

Taotlejal ega tema juhtorgani liikmel ei tohi olla karistusregistri andmetel kehtivat karistust sättes loetletud karistusseadustiku eriosa peatükkides või jagudes paiknevate tegude eest. Kui teda on karistatud, siis peavad olema karistusandmed karistusregistrist kustunud. Taotlejal ei tohi olla maksuvõlga, välja arvatud juhul, kui see võlg on täies ulatuses ajatatud. Eesmärk on mitte toetada isikuid, kes on jätnud oma kohustused riigi ees täitmata. Teavet maksuvõla kohta saab Maksu- ja Tolliametilt. Maksukorralduse seaduse § 27 lõike 1 punktide 4 ja 5 järgi on maksuvõla ning ajatatud maksuvõla andmed avalik teave, mida maksuhaldur võib igauhele avaldada ilma maksukohustuslase nõusoleku ja teadmiseta.

Varem riigieelarvest saadud toetuste korral ei tohi taotleja olla vastavat lepingut või otsust rikkunud. Kui taotleja on varem saanud riigieelarvest, Euroopa Liidu või muust avalikust

rahastust toetust, mis on tulnud tagasi maksta, saab ta toetust üksnes juhul, kui kõik tagasimaksed on tehtud määratud tähtajaks ja nõutud summas. See on vajalik selleks, et vältida olukorda, kus riik toetab taotlejat, kes ei täida oma kohustusi. Silmas on peetud kõiki riigieelarvelistest vahenditest makstavaid toetusi, Euroopa Liidu makstavaid toetusi või muudest välisvahenditest makstavaid toetusi. Nõude mõte on tagada taotleja kohustuste tähtaegset täitmist, mitte sundida isikut ennetähtaegseid tagasimakseid tegema.

Samuti on oluline, et taotleja suhtes ei ole algatatud pankroti- või likvideerimismenetlust ega sundlõpetamist. Kui selgub vastupidine, saab järeldada, et taotlejal puudub tegevuse elluviimiseks vajalik finants-, haldus- ja toimimissuutlikkus. Teave pankroti, likvideerimise ja sundlõpetamise menetluse kohta on kättesaadav äriregistrist, samuti väljaandest Ametlikud Teadaanded.

Kokkuvõttes tuvastatakse § 10 punktide 1-7 alusel, kas taotleja on seaduskuulekas ja usaldusväärne ning kas tal on tegevuste elluviimiseks vajalik suutlikkus ja valdkondlik pädevus, sealhulgas võime korrektselt asjaajamist korraldada ja oma kohustusi täita. Paragrahvi viimane punkt on suunatud topeltrahastamise vältimisele koostoimes määruse § 7 lg 3 p-ga 11 ja § 11 lõike 3 punktiga 2.

Paragrahviga 11 määratakse kindlaks andmed, mida taotlus peab sisaldama ning nõuded taotluse sisule.

Lõikes 1 sätestatakse taotluse keelenõue ning üldnõue, et taotluses esitatud teave peab võimaldama kontrollida taotleja ja taotluse nõuetelevastavust.

Lõikes 2 loetletakse taotluses minimaalselt sisalduvad andmed taotleja kohta (sh nimi, registrikood, kontaktandmed, arveldusandmed, esindusõiguslik isik) ja projekti kohta (eesmärk, planeeritavad tegevused, eelarve abikõlblike kulude lõikes, taotletav toetuse summa). Nimetatud teave ja andmed on aluseks käesoleva määruse §-s 14 sätestatud taotluse vorminõuete kontrolliks.

Lõikes 3 on sätestatud olulised nõuded, millele taotlus peab vastama. Punkti 1 kohaselt peab taotlus sisaldama kinnitust vastavuse kohta määruuses taotlusele ja taotlejale sätestatud tingimustele. Kinnitus tagab, et taotleja on teadlik toetuse saamise eelduseks seatud nõuetest ja vastab neile. Punkt 2 seab tingimuseks sama projekti topeltrahastuse puudumise. See nõue välistab olukorrad, kus projekti samu kulusid kaetakse topelt, mis tähendaks avaliku ressursi raiskamist. Ühtlasi tagab see nõue rahastamise läbipaistvust ja ausust. Punktide 3 ja 4 järgi tuleb taotluses esitada kavandatavate tegevuste kirjeldus ning tegevus- ja ajakava kavandatud tegevuste elluviimiseks.

Lõikes 4 seatakse tingimus, et taotluse esitaja tõendaks oma esindusõigust. Volitatud esindaja kohta tuleb esitada volikirj, ühise esindusõiguse korral peavad allkirja panema kõik esindusõiguslikud isikud.

4. peatükk. Taotlusvooru avamine, taotluse esitamine ja menetlemine ning taotluse kohta otsuse tegemine

Paragrahv 12 sätestab, et toetuse andja teatab taotlusvooru avamisest, selle tingimustest ja eelarvest oma veebilehel vähemalt seitse kalendripäeva enne taotlusvooru avamise päeva. Teade peab sisaldama vähemalt toetuse andja andmeid, sihtrühma kirjeldust, taotluse esitamise tähtaega ja kohta ning taotlusvooru tingimusi.

Taotlusvooru tingimustes esitatakse vähemalt toetuse andmise eesmärk ja oodatavad tulemused, toetuse abikõlblikkuse periood ja vooru eelarve, küsitava toetuse summa taotluse kohta, nõuded taotlejale ja taotlusele ning taotluse hindamise kriteeriumid. Taotlusvoor on avatud vähemalt 30 kalendripäeva, mis tagab taotlejatele piisava aja taotluse ettevalmistamiseks. Taotlus esitatakse taotlusvooru avamise teates toodud tähtjaks digitaalselt allkirjastatud kujul aadressil info@siseministeerium.ee.

Paragrahv 13 sätestab taotluse menetlusaja.

Lõike 1 kohaselt hakkab menetlustähtaeg kulgema taotluse esitamisest ja kestab kuni 60 tööpäeva. Antud ajaraam võimaldab ühelt poolt toetuse andjal teha kaalutletud otsuseid vastavalt järjepidevale praktikale ning teisalt loob ettenähtava selguse taotleja jaoks ning võimaldab tal kavandada oma tegevusi.

Lõike 2 sätestab taotleja kaasaaitamiskohustuse juhuks, kui taotlus vajab toetuse andja hinnangul täiendamist. Toetuse andja teavitab sel juhul taotlejat, andes mõistliku tähtaja puuduste kõrvaldamiseks või täiendava teabe esitamiseks. Selleks ajaks peatub taotluse menetlemise tähtaeg. Taotlejal on õigus esitatud taotlust täiendada ja muuta üksnes toetuse andja osutatud puuduste kõrvaldamiseks. See tähendab, et pärast taotluse esitamist ei ole taotlejal õigus seda omaalgatuslikult parandada ega täiendada. Kui taotleja ei kõrvalda puudusi määratud tähtjaks või esitatud lisateave ei täida nõuet, võib toetuse andja jätta taotluse kontrollimata ja läbi vaatamata kooskõlas haldusmenetluse seaduse § 15 lõikega 2 ning teha rahuldamata jätmise otsuse, teavitades sellest taotlejat.

Paragrahviga 14 reguleeritakse taotleja ja taotluse nõuetele vastavuse kontrollimist.

Lõigete 1–3 kohaselt kontrollib toetuse andja, kas taotleja ja esitatud taotlus vastavad määruses sätestatud nõuetele. Olenevalt kontrolli tulemustest tunnistatakse taotluse vastavaks või tagastatakse ilma hindamisele saatmata, kui taotleja jätab puudused toetuse andja määratud tähtjaks kõrvaldamata.

Lõike 4 kohaselt teeb toetuse andja taotleja või taotluse nõuetele mittevastavuse korral taotluse rahuldamata jätmise otsuse hiljemalt 60 kalendripäeva pärast taotluse esitamise tähtpäeva. Kui vahepeal on toetuse andja algatanud puuduste kõrvaldamise, siis pikeneb menetlustähtaeg puuduste kõrvaldamiseks antud tähtaja võrra. Selline kord tagab nõuetele mittevastavate taotluste võimalikult tõhusa eemaldamise taotlusvoorust ning võimaldab hindamiskomisjonil

keskenduda nõuetekohaste taotluste sisulisele hindamisele. Seeläbi tagatakse kohane menetlus ning taotlejate võrdne kohtlemine.

Paragrahv 15 reguleerib nõuetele vastavaks tunnistatud taotluste sisulist hindamist, sätestades hindamiskriteeriumid taotluste hindamiseks ja valiku korra.

Nõuetekohaste taotluste hindamiseks moodustab toetuse andja hindamiskomisjoni, mida juhib siseminister. Vajaduse korral võib toetuse andja kaasata hindamisse lisaks valdkonna asjatundjaid. Hindajad peavad kooskõlas korruptsioonivastase seadusega kinnitama oma erapooletust ning sõltumatust hinnatava taotluse ja taotleja suhtes. Seotuse olemasolu korral on hindaja kohustatud ennast HMS §-s 10 toodud tingimustel ja korras taandama.

Toetuste sisuline läbivaatamine ühtsetel alustel tagab, et toetust saavad professionaalselt korraldatud ja avalikku huvi teenivad projektid. Läbipaistvad ja selgelt kirjeldatud hindamiskriteeriumid on taotlejale abiks taotluse koostamisel ning tegevuste ja tulemuste kirjeldamisel. Teisalt on kriteeriumid juhendiks taotluste hindajatele ja otsuse tegijatele.

Kokku saab ühele taotlusele anda maksimaalselt 100 punkti. Et vältida olukorda, kus küll nõuetele vastav, kuid sisuliselt nõrk taotlus saaks rahastuse, nähakse taotluse sisule ette miinimumpunktisumma, milleks on 70 punkti. Lävendi kehtestamine tagab, et toetust saavad ainult need taotlused, mis on piisavalt asjakohased ja kvaliteetse sisuga.

Lõikes 2 täpsustab hindamiskomisjoni liikme või eksperdi taandamise kohustust ja korda. Huvide konflikti ilmnemisel tuleb koheselt teavitada sellest toetuse andjat ning ennast taotluse hindamisest taandada. Siseministri taandumise korral asub tema asemel komisjoni esimehe ülesannetesse hindamiskomisjoni liikmete hulgast Siseministeeriumi struktuuris kõrgemal seisev ametnik.

Lõike 3 järgi toimub taotluste hindamine viie kriteeriumi alusel, mille eest antavate hinnete summa on maksimaalselt 100 punkti. Esimene kriteerium (25% maksimaalsest koondhindest) näitab taotleja tegevuste vastavust toetuse eesmärkidele. Teine kriteerium (30% maksimaalsest koondhindest) väljendab tegevuste jätkusuutlikkust taotleja varasema tegevuse põhjal ning tegevuse ühiskondlikku mõju lähtuvalt riiklikest arengukavadest (STAK ja SIDEST). Kolmas kriteerium (20% maksimaalsest koondhindest) hindab taotluses kavandatud tegevuste realistlikkust ning piisavust toetuse andmise oodatavate tulemuste saavutamiseks ning teostatavust abikõlblikkuse perioodil. Neljas kriteerium (15% maksimaalsest koondhindest) on kavandatud tegevuste elluviimiseks vajaliku meeskonna pädevus, partnerite ja võrgustiku asjakohasus. Viies kriteerium (10% maksimaalsest koondhindest) on projekti kulude kalkulatsiooni läbimõeldus ja mõistlikkus tulemuse saavutamiseks.

Lõige 4 sätestab taotluse maksimaalse koondhinde 100 punkti ja sellest vähemalt 70 punkti lävendi, millest allapoole jääb taotlus rahuldamata.

Lõige 5 näeb ette, kuidas hindamisetulemuste põhjal moodustatakse paremusjärjestus. Taotluse koondhinne moodustub sellele taotlusele hindajate antud punktide summa jagamisel hindajate

arvuga. Samuti sätestatakse täiendavad hindamisreeglid juhuks, kui esmaste hindamistulemuste järgi on kahe või enama taotluse koondhinne võrdne.

Lõike 6 järgi peavad hindajad omavahel läbi arutama kõik nõuetele vastavad taotlused, millele esitatud hinnangutes on ilmnenu suurem erimeelsus, nii et koondhinnete vahe on suurem kui 25 punkti.

Lõige 7 täpsustab, et toetust eraldatakse hindamistulemuste paremusjärjestuses kuni vooru eelarve lõppemiseni. Kui taotlusvooru eelarvest ei jätku taotluse täielikuks rahuldamiseks, siis vastavalt hindamiskomisjoni juhi otsusele rahldatakse taotlus osaliselt või jäetakse rahuldamata. Enne küsib toetuse andja taotlejalt kinnitust, kas ta on valmis projekti ellu viima taotluse osalise rahuldamise korral. Kui taotleja kinnitust ei anna, siis talle toetust ei maksta.

Paragrahviga 16 reguleeritakse taotluse rahuldamise ja rahuldamata jätmise otsuse tegemise tingimused ja kord.

Toetuse andja teeb taotluse rahuldamise otsuse taotluse hindamise paremusjärjestuse alusel, kui taotleja ja taotlus vastavad nii vormiliselt kui ka sisuliselt kõikidele nõuetele ning taotluse rahuldamiseks on olemas piisavad eelarvevahendid.

Taotlus jäetakse rahuldamata, kui see ei vasta täielikult määruse vormilistele või sisulistele nõuetele. Rahuldamata jätmise aluseks võib samuti olla taotluste rohkuse korral piisavate eelarvevahendite puudumine või asjaolu ilmnemine, et taotluses on esitatud ebaõigeid või mittetäielikke andmeid ning taotleja ei ole kõrvaldanud puudusi ettenähtud tähtajaks. Taotlus jäetakse rahuldamata ka juhul, kui taotleja või temaga seotud isik mõjutab taotluse menetlemist pettuse või ähvardusega või muul õigusvastasel viisil. Samuti kui esitatud taotlus ei kogu hindamisel vähemalt 70 punkti. Taotluse rahuldamata jätmise otsuses märgitakse vähemalt otsuse tegemise kuupäev, taotleja nimi, otsuse põhjendus ning selgitus otsuse vaidlustamise korra kohta.

Taotluse rahuldamise otsuses sätestatakse vähemalt otsuse kuupäev, toetuse saaja andmed, toetuse summa ja toetatavad tegevused ning aruande esitamise tähtaeg. Kui see on asjakohane, märgitakse otsuses asjaolu, et toetus kujutab endast vähese tähtsusega abi. Toetuse andja saab otsuses ette näha täiendavad alused otsuse kehtetuks tunnistamiseks vastavalt HMS § 66 lg 2 punktile 1. Otsus sisaldab viidet vaidlustamise korra kohta.

Taotlejat teavitatakse tema taotluse rahuldamisest või rahuldamata jätmisest elektrooniliselt hiljemalt 60 kalendripäeva jooksul pärast taotluse esitamise tähtpäeva.

5. peatükk. Toetuse maksmise tingimused, aruandlus ja tagasinõudmine

Paragrahviga 17 reguleeritakse riigieelarvelise toetuse väljamaksmise tingimusi.

Kui toetuse andja otsustab, et taotlus rahuldatakse, maksab toetuse andja toetuse välja toetuse saajale ühes osas ettemaksena 21 kalendripäeva jooksul taotluse rahuldamise otsuse tegemise järgselt. Toetuse maksmine ettemaksuna ühes osas võimaldab toetuse saajal projekti tegevustega õigeaegselt alustada ja vältida rahavoogude puudujäägist tulenevaid takistusi. See on eriti oluline väiksemate organisatsioonide puhul, kellel puudub võimekus katta tegevusi oma vahenditest ja oodata hilisemat kulude hüvitamist. Toetuse eesmärgipärase kasutamise tagamiseks on toetuse saaja kohustatud täitma määruses sätestatud aruandlus-, järelevalve- ja teavituskohustusi, eristama kulusid raamatupidamises ning võimaldama toetuse andjal kontrollida toetatud tegevuste elluviimist. Nii tagatakse, et ettemaksuna makstud toetus kasutatakse sihipeaselt ja läbipaistvalt.

Paragrahv 18 reguleerib taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamist. Sätted seonduvad määruse §-s 21 ettenähtud toetuse tagasinõudmise regulatsiooniga.

Lõike 1 kohaselt on võimalik toetuse andjal taotluse rahuldamise otsus edasi- või tagasiulatuvalt kehtetuks tunnistada seaduses või otsuses endas ettenähtud alustel. Seaduse järgi saab haldusakti isiku kahjuks tagasiulatuvalt kehtetuks tunnistada üksnes piiratud juhtudel. Haldusmenetluse seaduse § 66 lg 3 järgi on see võimalik toetuse mitte-eesmärgipärane kasutamise, samuti haldusaktiga seotud lisakohustuse mittetäitmise korral. Lisaks juhtudel, mis on seaduses või haldusaktis endas ette nähtud. Võrreldes seaduses sätestatuga võib taotluse rahuldamise otsuses ette näha otsuse tagasiulatuva kehtetuks tunnistamise näiteks olukorras, kus ilmneb asjaolu, mille korral taotlust ei oleks rahuldatud, toetuse saaja taotletud muudatusi ei rahuldata ja projekti ei saa esialgsel kujul ellu viia või kui toetuse saaja avaldab soovi toetuse kasutamisest loobuda. Selgelt ettenähtav võimalus isiku kasuks tehtud toetuse määramise otsust tagasi pöörata tagab avaliku raha otstarbeka kasutamise ning isikute võrdse kohtlemise.

Lõike 2 täpsustab ärakuulamisõiguse kasutamise korda, sätestades taotleja õiguse 10 tööpäeva jooksul toetuse andja vastava teate saamisest esitada oma seisukohad ja vastuväited seoses otsuse kehtetuks tunnistamisega. See tähendab, et toetuse andja peab enne taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamist sellest taotlejale teada andma, näidates ära põhjendused ja tõendid. Taotlejale peab jääma vastamiseks vähemalt 10 tööpäeva. Toetust on võimalik tagasi nõuda määruse §-s 21 ja riigieelarve seaduses ettenähtud alustel ja korras. Otsuse kehtetuks tunnistamine annab alust toetuse tagasinõudmiseks. Teisalt peab toetuse andja ka muul alusel toetust tagasi nõudes kaaluma, kas sellega seoses on vaja taotluse rahuldamise otsus täielikult või osaliselt, edasi- või tagasiulatuvalt kehtetuks tunnistada. Taotluse rahuldamise otsuse tervikuna tagasiulatuvalt kehtetuks tunnistamine on asjakohane juhul, kui sisuliselt otsustatakse kogu toetus tühistada. Toetus makstakse tagasi vastavalt riigieelarve seaduse § 55¹ lõigetes 4-8 ettenähtule. Toetus tuleb tagasi maksta 60 päeva jooksul arvates sellekohase otsuse saamisest.

Paragrahv 19 sätestab toetuse saaja teavituskohustuse, mille eesmärk on tagada toetuse kasutamise läbipaistvus ning suurendada laiema avalikkuse teadlikkust projekti eesmärkidest, tegevustest ja planeeritud tulemustest. Nõuete kohaselt peab toetuse saaja hiljemalt kolm kuud pärast taotluse rahuldamist avalikustama teabe toetuse ja projekti kohta oma kasutatavas infokanalisis ning viitama toetuse andjale taasesitatavas vormis, üldjuhul kirjalikult ja visuaalselt.

Väljastatud pole ka muud salvestatud väljendusviisid. Siseministeeriumi ametlikud logod on leitavad aadressil: <https://riigikantselei.ee/valitsuslogo>.

Paragrahviga 20 sätestatakse toetuse kasutamisega seotud aruandluskohustuse nõuded, millega reguleeritakse seda, kuidas toimub toetuse saaja aruandlus ja millised on võimalikud tagajärjed, kui aruandlus või projektitegevused ei vasta nõuetele.

Toetuse saaja esitab aruande toetuse rahuldamise otsuses määratud tingimustel ja tähtajaks. Aruanne võimaldab toetuse andjal hinnata, kuidas projekti tegevused ja eesmärgid on projekti kestel ellu viidud, ning tuvastada võimalikke kõrvalekaldeid. Aruanne peab andma toetuse andjale ülevaate kavandatud tegevuste üldisest tulemuslikkusest, nende mõjust ja tegevuste jätkusuutlikkusest. Taoline järelevalve suurendab läbipaistvust ja aitab tagada avalike vahendite tõhusa kasutamise. Aruande eesmärk on tagada, et tegevused on ellu viidud tulemuslikult, toetuse vahendeid on kasutatud eesmärgipäraselt ja kõik tegevused vastavad tegevus- ja ajakavale.

Aruanded peab digitaalselt allkirjastama esindusõiguslik isik. Kui aruande kontrollimisel ilmnevad puudused (näiteks ebatäpsused, lisadokumentide puudumine), on toetuse andjal õigus teha ettepanek nende kõrvaldamiseks.

Kui toetuse saaja aruandluses või toetuse kasutamisega seotud dokumentides on esitatud ebaõigeid või puudulikke andmeid või kui projekti tegevusi ei ole taotluse rahuldamise otsuses kokku lepitud tähtajaks ja tingimustel ellu viidud või need ei ole tõendatud, on toetuse andjal õigus aruannet mitte kinnitada ning selle tulemusena algatada toetuse osaline või täielik tagasinõudmine. Selle sättega tagatakse, et toetuse kasutamine on läbipaistev ja vastab kehtestatud nõuetele, ning kaitstakse toetuse andja õigust rikkumiste korral sekkuda.

Paragrahviga 21 reguleeritakse toetuse tagasinõudmist, -maksmist ja ajatamist, sätestades vastava korra, täpsustades toetuse tagasinõudmise aluseid ja sätestades erisuse tagasinõude määra osas. Paragrahvis sätestatakse riigieelarve seaduse § 55¹ lg 2 järgi täpsustavad tingimused, mille korral on toetuse andjal õigus nõuda makstud toetus osaliselt või täielikult tagasi. Need tingimused on mõeldud selleks, et toetust kasutataks sihipäraselt, läbipaistvalt ja kooskõlas määruses sätestatud nõuetega. Toetuse andja otsustab toetuse täieliku või osalise tagasinõudmise algatamise igal üksikjuhul kõiki olulisi asjaolusid arvestades.

Toetuse tagasinõudmise alused hõlmavad juhtumeid, mille puhul ei ole tagatud toetuse eesmärgipärane kasutamine. Täpsemalt, kui taotluse saaja ei täida oma tõendamiskohustust projekti tulemuste ja eesmärgi saavutamiseks, projekti tulemuste ja eesmärgi saavutamine pole tõendatud, tehtud tegevused ei vasta toetuse rahuldamise otsusele või pole tõendatud. Samuti, kui kantud kulud on mitteabikõlblikud, ei vasta nõuetele või taotluse rahuldamise otsusele või kui kulude eest tasumiseks on kasutatud muid viise kui ülekanded toetuse saaja arvelduskontolt. Tagasinõudmine on põhjendatud ka juhul, kui toetuse saaja ei ole esitanud nõuetekohast aruannet ettenähtud tähtajaks. Eraldi aluse toetuse tagasinõudmiseks annab taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamine.

Olulised rikkumised teavitusnõuetes või tähtaegade ületamine võivad samuti põhjustada tagasinõude. Sellised rikkumised võivad kahjustada projekti avalikku nähtavust või mõjutada teiste seotud osaliste tööd ja eesmäärke. Teavitusnõuded tulenevad käesoleva määruse §-st 19.

Toetus tuleb tagasi maksta, kui toetuse saaja on rikkunud määrukses kehtestatud nõudeid või taotluse rahuldamise otsuses kehtestatud tingimusi või kui selgub, et toetuse saaja on mõjutanud toetuse saamist pettuse või ähvardusega või muul õigusvastasel viisil. Taotleja peab vastama määrukses esitatud nõuetele ka pärast taotluse rahuldamist projekte ellu viies. Sellest tulenevalt on tagasinõudmine võimalik ka näiteks juhul, kui toetuse saajal on toetuse andja ees muid täitmata rahalisi kohustusi, millest nähtub tema ebausaldusväärsus rahaliste kohustuste täitmisel.

Kui toetus jääb otsuses määratud tähtajaks kasutamata või toetuse saaja esitab avalduse toetuse kasutamisest loobumise kohta, on toetuse tagasinõudmine loogiline samm, et vältida vahendite mitte-eesmärgipärasest kasutamisest.

Toodud tingimused tagavad, et toetust kasutatakse läbipaistvalt ja tulemuslikult, toetades taotlusvooru eesmäärke parimal viisil ning minimeerides väärkasutuse riski.

Riigieelarve seaduse § 55¹ lg 3 järgi võib toetuse andja loobuda seaduses sätestatud alustel toetuse tagasinõudmisest, kui:

- 1) toetust ei ole võimalik sihipäraselt kasutada vääraratu jõu või toetuse saaja tahtest sõltumatu muu asjaolu tõttu;
- 2) toetuse saaja on avastanud ja toetuse andjat esimesel võimalusel teavitanud, et talle on hüvitatud kulu, mida toetusest ei hüvitata, ning on tagastanud toetuse või selle osa toetuse andmise tingimustes sätestatud viisil;
- 3) tagasinõutav toetuse summa on 1000 eurot või sellest väiksem, välja arvatud juhul, kui taotleja on esitanud teadlikult valeandmeid, on täitnud toetuse saamise või kasutamisega seotud tingimused näiliselt ning toetuse kasutamise korral on esinenud kelmus, pettus, korruptsioon või huvide konflikt või ilmneb asjaolu, mille korral ei oleks toetuse taotlust rahuldatud.

Määruse järgi ei tehta toetuse tagasinõudmise otsust ka siis, kui puudus kõrvaldatakse või kohustus või nõue täidetakse kokkulepitud aja jooksul või kui toetuse saaja avastas ja teatas toetuse andjale esimesel võimalusel, et talle on hüvitatud mitteabikõlblik kulu, ning tagastas toetuse. Toetuse andjal ei ole siiski kohustust taotlejaga kokku leppida kohustuse või nõude täitmises juhul, kui taotleja poolne minetus on oluline ja tahtlik või muul moel sellist laadi, mis muudab taotleja toetuse andja jaoks ebausaldusväärseks partneriks.

Toetuse andja otsustab toetuse osalise või täieliku tagasinõudmise kaalutlusõiguse kohaselt, hinnates ühtlasi vajadust tunnistada taotluse rahuldamise otsus osaliselt või täielikult, edasi- või tagasiulatuvalt kehtetuks. Kui toetuse saaja on eiranud oma kohustusi või talle kehtestatud nõudeid ja rikkumine tõi kaasa rahalise mõju, kuid toetuse andjal ei ole võimalik rahalise mõju suurst hinnata, vähendatakse toetust protsentuaalselt olenevalt rikkumise raskusest ja mõjust

kulu abikõlblikkusele. Toetuse tagasinõudmine või toetussumma vähendamine otsustatakse käesoleva määruse §-s 20 sätestatud aruandluse käigus.

Tagasimakstava toetuse võib toetuse andja põhjendatud ajatamistaotluse alusel ajatada. Toetuse tagasimaksmise ajatamiseks esitab toetuse saaja toetuse andjale hiljemalt 15 tööpäeva jooksul toetuse tagasinõudmise otsuse kättesaamisest arvates ajatamistaotluse, milles on esitatud ajatamise vajaduse põhjendus ja soovitud tagasimaksmise ajatamiskava. Ajatamistaotlusele peab toetuse saaja lisama finantsseisu kajastavad dokumendid (näiteks kontoväljavõtted, laenulepingute koopiad, teenuseosutamise lepingud, muid tulusid ja kulusid kajastavad lepingud).

Ajatamistaotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise kohta teeb toetuse andja otsuse 20 tööpäeva jooksul ajatamistaotluse saamisest arvates. Põhjendatud juhul võib otsuse tegemise tähtaega pikendada mõistliku aja võrra, teavitades sellest toetuse saajat.

Toetuse tagasimaksmise ajatamise perioodi määrab toetuse andja, arvestades võimaluse korral toetuse saaja esitatud tagasimaksmise ajatamiskava. Kui esitatud tagasimaksmise ajatamiskava ei ole võimalik arvestada (näiteks on soovitud ajatamiskava esitatud ebamõistlikult pikale perioodile), peab toetuse andja ajatamise perioodi määramist põhjendama, kuna tegemist võib olla toetuse saaja kahjuks tehtava otsusega.

Ajatamise otsuse võib tunnistada kehtetuks, kui toetuse saaja ei maksa ajatamiskava kohaselt toetust tagasi. Kui ajatamise otsus tunnistatakse kehtetuks, peab toetuse saaja maksma kogu toetuse tagasi 30 kalendripäeva jooksul ajatamise otsuse kehtetuks tunnistamise otsuse jõustumisest arvates.

Kui tagasimakstavat toetust tähtajaks tagasi ei maksta, nõuab toetuse andja tagasimakstava toetuse tagasi võlaõigusseaduse 52. peatüki (§-d 1027–1042) ehk alusetu rikastumise sätete kohaselt. Sellisel juhul teavitatakse toetuse saajat toetuse tagasinõudmisel ettevõetavatest sammudest kirjalikult.

6. peatükk. Poolte õigused ja kohustused

Paragrahvis 22 sätestatakse toetuse saaja õigused ja kohustused. Selles paragrahvis sätestatakse toetuse saaja üldised õigused ja kohustused, mis tagavad, et toetuse andmine vastab haldusmenetluse põhimõtetele, ning aitavad täita haldusorgani kohustusi toetuse saajate ees ja tagada toetuse andmise järelevalve.

Lõike 1 järgi on toetuse saajal õigus saada toetuse andjalt teavet ja nõuandeid, mis on seotud määruses või taotluse rahuldamise otsuses sätestatud nõuete ja toetuse saaja kohustustega. Samuti on toetuse saajal igal ajal õigus toetusest loobuda või see tagastada.

Lõikes 2 on sätestatud toetuse saaja kohustused. Kohustusi rakendatakse alates taotluse rahuldamise otsusest. Toetuse saaja peab tagama taotluses, määruses, toetuse rahuldamise

otsuses ja teistes õigusaktides sätestatud kohustuste täitmise ning tegevuse eduka elluviimise, sealhulgas eristama abikõlblikke kulusid raamatupidamises selgelt eristataval kujul, tagama kulu abikõlblikkuse kontrollitavuse, võimaldama järelevalvet, osutama kaasabi, andma selgitusi ja teavitama viivitamata asjaoludest, mis võivad mõjutada kohustuste täitmist, täitma teavitusnõudeid, tagastama kasutamata või tagasinõutud toetuse ning säilitama dokumentatsiooni seitse aastat. Teabevahetus toetuse andjaga toimub elektrooniliselt. Ettenähtud nõuded on vajalikud, et tagada toetuse läbipaistev ja korrektne kasutamine, võimaldada tõhusat järelevalvet ning kaitsta avalike vahendite sihipärasest ja vastutustundlikku kasutamist.

Paragrahviga 23 sätestatakse toetuse andja õigused ja kohustused.

Lõike 1 järgi on toetuse andjal õigus kontrollida toetuse kasutamise eesmärgipärasust, saada toetuse saajalt toetuse kasutamise kohta teavet, tutvuda dokumentidega, nõuda toetuse osalist või täielikku tagastamist ning keelduda toetuse maksmisest, kui toetuse saaja rikub määruses sätestatud tingimusi või kaldub määruses sätestatust muul viisil kõrvale.

Lõike 2 kohaselt juhendab toetuse andja taotlejat ja toetuse saajat toetuse andmise. Samuti peab toetuse andja edastama taotlejale või toetuse saajale määrusega reguleeritud otsused, kontrollima toetatavate tegevuste elluviimist ning teavitama toetuse saajat määruses ja muudes toetuse kasutamist reguleerivates õigusaktides tehtud muudatustest. Rahastatud tegevuste elluviimise kontrolli vastavalt määruses ja toetuse andmise tingimustes sätestatud nõuetele teostab toetuse andja esitatud aruannete, vahetu suhtluse kaudu toetuse saajaga, kohakülastuste ja paikvaatluste põhisel, mis dokumenteeritakse toetuse andja poolt. Toetuse andjal tuleb tagada, et vähese tähtsusega abi andmisel kantakse andmed riigiabi ja vähese tähtsusega abi registrisse ning täidetakse muid konkurentsiseaduse 6. peatükis nimetatud kohustusi. Toetuse andja ülesandeks on korraldada taotluse vastuvõtmine, registreerimine, menetlemine ja säilitamine vastavalt andmekaitse, infoturbe ja sisekorra nõuetele taotluste menetlemisel. Toetuse andja on kohustatud säilitama toetuse taotlemise, andmise, kulu abikõlblikkust tõendavad ja muud asjakohased dokumendid kümme aastat alates taotluse rahuldamise otsuse tegemisest.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõuga ei võeta üle ega rakendata Euroopa Liidu õigust. Eelnõu on kooskõlas VTA määrusega.

5. Määruse mõjud

5.1. Mõju sihtrühmale

Sihtrühm: mittetulundusühing või sihtasutus, mis ei ole riigi ega kohaliku omavalitsuse, erakonna, äriühingu(te) või nende liidu, ametiühingu või kutseliidu valitseva mõju all, aga on vähemalt viis aastat tegelenud kodanikuhariduse pakkumisega laiapindse riigikaitse alal. Hinnanguliselt on toetuse andmise tingimustele vastavaid ühinguid kümme.

Mõju ulatus: Eelnõuga kaasneb sihtrühmale võimalus taotleda oma tegevustele toetust avatud taotlusvooru kaudu määruses ettenähtud tingimustel ja korras. Toetust taotlema ei pea, seega ei kaasne sellega kellelegi kohustuslikku ega ülearust koormust. Toetuse saaja jaoks suureneb õigusselgus ja halduskoormus pigem väheneb, kuna toetuse rahuldamise otsus tehakse haldusaktiga ja eraldi riigieelarvelise toetuse lepingut ei sõlmita. Kooskõlas riigieelarve seadusega on määruses täpsustatud toetuse andmise ja tagasinõudmise tingimusi. Seega kaasneb eelnõuga väike, kuid positiivne mõju sihtrühmale ja riigieelarveliste toetuste andmisele, tagades seeläbi võimalikult võrdse kohtlemise, teabe ja ligipääsu konkursil osalemiseks.

Ebasoovitava mõju risk on **väike**, kuna toetuste kasutamine on läbipaistev ja reguleeritud ning järelevalve kaudu ennetatakse võimalikke väärkasutusi või huvide konflikte. Võimalikku riski võib näha vahendite mittesihhipärasel või ebaefektiivses kasutamises, kuid seda riski maandatakse nõuetekohaste hindamiskriteeriumide ja aruandluse kaudu.

Järeldus mõju olulisuse kohta: mõju sihtrühmale on **väike**, kuid positiivne.

5.2. Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele

Sihtrühm: Siseministeeriumi teenistujad, kelle ülesanne on menetleda ja hinnata toetuse taotlusi.

Siseministeeriumis töötab rohkem kui 170 inimest. Taotluste menetlemise ja hindamisega puutub kokku maksimaalselt viis teenistujat. Seega on sihtrühm Siseministeeriumi teenistujate koguarvuga võrreldes **väga väike**.

Mõju ulatus: määruse rakendamisega kaasneb mõningane töökoormus, kuid kuna taotlusvooru läbiviimine ei ole toetuse andjale uus tegevus, ei teki vajadust lisatöökohtade järele. Mõju avaldumise sagedus ja ebasoovitava mõju esinemise risk on väike, sest Siseministeeriumi ülesandeid eelnõuga ei muudeta. Seega ei kaasne vajadust muudatustega kohaneda.

Järeldus mõju olulisuse kohta: mõju sihtrühmale on **väike**.

Mõju isikuandmete töötlemisele

Isikuandmete töötlemise vajaduse tingib see, et tuleb kontrollida taotleja vastavust kehtestatud nõuetele. Isikuandmete kaitse üldmääruse³ artiklis 35 nimetatud andmekaitsealane mõjuhinnang ei ole praegusel juhul vajalik, sest kasutusele ei võeta uut tehnoloogiat ning isikuandmete töötlemise laadi, ulatust, konteksti ja eesmärke arvestades ei teki tõenäoliselt füüsiliste isikute õigustele ja vabadustele suurt ohtu. Samuti ei toimu automatiseeritud andmetöötlust ja ei töödelda eriliiki isikuandmeid. Andmeid töödeldakse Siseministeeriumi dokumendihaldussüsteemis, mis vastab andmetöötluse põhimõtetele ja on andmete töötlemiseks turvaline. Taotlusvooru puhul ei ole tegemist isikuandmete töötlemisega ulatuses, mis mõjutaks õigusi või kohustusi või väljuks õigusaktides sätestatud piiridest. Nii hindajatele

³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=celex%3A32016R0679>.

kui ka abikõlblikkust kontrollivatele ekspertidele kohaldatakse konfidentsiaalsuskohustust oma töö piires.

6. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Siseministeerium teeb kõik tegevused seoses toetuse andmisega ehk korraldab taotlusvooru, menetleb toetuse taotlusi, nõustab taotlejaid ja toetuse saajaid ning tagab toetuse andmise ja kasutamise kontrolli kooskõlas määrusega.

Toetus jaotatakse riigieelarve strateegiaga kodanikuühiskonna arendamiseks eraldatud eelarve alusel avatud taotlusvooru raames.

Eelnõul puudub vahetu mõju riigieelarve tuludele ja kuludele.

Eelnõu rakendamiseks on vaja moodustada hindamiskomisjon, mille ülesanne on hinnata taotlusi. Hindamiskomisjoni liikmete tööd eraldi ei tasustata, sest selline hindamine on nende töö osa. Hindamiskomisjoni töösse vajaduse korral kaasatud eksperdi tööd võidakse tasustada kokkuleppel selle eksperdiga.

7. Määruse jõustumine

Määrus jõustub **üldises korras**, s.o kolmandal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist. Kuna määruse rakendamisega ei kaasne lisategevusi, ei ole vaja planeerida määrusega kohanemiseks lisaaga.

8. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile.